

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Pistorius Szymon

Author: Teresa Banaś

Citation style: Banaś Teresa. (2005). Pistorius Szymon. W: J. Lyszczyna, D. Rott (red.), "Słownik pisarzy śląskich. T. 1" (S. 111-113). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.

Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Silesiaca w rękopisie Biblioteki Narodowej w Pradze (XXIII G 27). W: Viae historicae. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Lechowi A. Tyszkiewiczowi w siedemdziesiątą rocznicę urodzin. Red. M. Goliński i S. Rosik. Wrocław 2001, s. 41—55.

Wojciech Mrozowicz

PISTORIUS SZYMON, Opoliensis Silesius (ok. 1568—1638), poeta, pedagog.

Urodził się w śląskiej rodzinie Beckerów. Nazwisko tej rodziny uległo w XVI w. latynizacji („pistorius” znaczy „piekarski”). Ojciec rodziny Jakub z Brzegu postanowił wraz z bliskimi przenieść się do Opola. Tu prawdopodobnie przyszedł na świat Szymon, który pierwsze nauki pobierał właśnie w tym mieście. Początkowo studiował na Śląsku, później — razem ze swym przyjacielem Tobiaszem Jarząbkim — na jednym z niemieckich uniwersytetów. Po studiach, około 1590 r., Pistorius został pastorem polskiej gminy luteranńskiej w Tarnowskich Górach (ówczesne Księstwo Opolskie). Przebywając w tym mieście, popadł w konflikt z pastorem gminy niemieckiej Andrzejem Bauerem, skłaniającym się ku kalwinizmowi. Pistorius z kolei, pod wpływem korespondencji z Faustem Socynem, powoli przekonywał się do arianizmu. Z Bauerem pokłócił się o dogmaty i w konsekwencji rada miejska oskarżyła obydwu antagonistów przed władzami kościelnymi w Karniowie. Pistorius wyjechał z Tarnowskich Gór do Krapkowic (koło Opola), tam został nauczycielem, później zaś diakonem gminy luteranńskiej (stanowisko zatwierdzono 4 czerwca 1592 r. w Wittenberdze). Ujawnione jednak wcześniej sympatie dla antytrynitaryzmu sprawiły, że w początkach maja 1603 r. przyjechał (wraz z rektorem szkoły w Tarnowskich Górach Danielem Franconiusem i Tomaszem Gejżanowskim z Krapkowic) na synod arianowski do Rakowa. W 1604 r. sprowadził się na stałe do Polski i objął urząd ministra zboru arianowskiego w Czarkowach nad dolną Nidą. Przyjaźnił się wówczas z Hieronimem Moskorzowskim, przebywał na jego dworze, korzystał z bogatej biblioteki i pomocy materialnej bogatego przyjaciela. Za wszystko odwdzińczył się, pisząc panegiriki na cześć Moskorzowskiego i całej jego rodziny. W Czarkowach nie spędzał Pistorius całego swego czasu, dojeżdżał wówczas także do Rakowa, gdzie miał dom i plac (którego część sprzedał w 1617 r. cyrulikowi Jakubowi Rutkiewiczowi). Zajmował się kształceniem młodzieży (wykłady w Akademii Rakowskiej) oraz sprawami zborowymi (religijne dysputy i korespondencje). W miarę upływu

czasu coraz rzadziej opuszczał Czarkowy, tłumacząc się przepracowaniem. W maju 1638 r. prosił synod ariański w Kisielinie o przeniesienie go do innego zboru. Prośby nie uwzględniono, lecz przydzielono Pistoriusowi pomocnika. Z tegoż 1638 r. pochodzi ostatnia wzmianka o poecie. Wkrótce potem zmarł. Był żonaty trzykrotnie, po raz pierwszy z Katarzyną Pisecką, siostrą znanego poety ariańskiego — Tomasza, po raz drugi z niejaką wdową Reginą, wreszcie — z bliżej nieznaną Faustą, szlachcianką, z którą nie miał potomków. Z dwóch pierwszych małżeństw miał czternaścioro dzieci.

Twórczością poetycką Pistorius zajmował się już w czasie pobytu na Śląsku. W 1595 r. ogłosił we Wrocławiu dwa zbiory epigramatów pt. *Epigrammatum libelli duo animi gratia conscripti a Simone Pistorio Oppoliensi*. Pierwszy zbiorek zadedykował Adamowi Dzierżanowskiemu, śląskiemu szlachcicowi, właścicielowi Wysokiej (pod Olesnem). Drugi tomik poświęcił Andrzejowi Kochcickiemu, właścicielowi Korzęcina i Lublińca. Z Kochcickim, który był mecenasem wielu śląskich poetów, Pistorius długo utrzymywał kontakty, korespondował z nim niemal przez całe życie. Liczne epigramy Pistoriusa, układane na kanwie Pisma Świętego i ujęte w formę dystychów, miały spełniać funkcję dydaktyczną, głównie wśród młodzieży rakowskiej. Utwory te tłoczono w drukarni w Rakowie. Wychodziły one często spod pras bez daty i miejsca wydania, a nosiły stały tytuł: *Sacrorum Epigrammatum Octernio*. Czasem nie miały w ogóle tytułu. Kolejne edycje octernionów ukazywały się, według A. Kaweckiej-Gryczowej, w latach: 1611, 1612, przed r. 1623, około 1636 i 1637 r. Niektóre z tych edycji stanowiły częściowe powtórzenia wydań poprzednich. Cały cykl podsumował Pistorius oddzielnie ogłoszonym utworem noszącym tytuł: *Liber Proverbiorum Salominis carmine explicatus* (ok. 1637 r.).

Epigramy Pistoriusa zawierają, oprócz nauki moralnej, liczne informacje na temat życia ówczesnej wspólnoty ariańskiej. Poeta opiewał ważniejsze wydarzenia zborowe, upamiętniał liczne uroczystości rodzinne najwybitniejszych przedstawicieli zboru. Wyrażał też twórca swe poglądy na tematy religijne, polityczne, historyczne. Wiersze Pistoriusa stanowią cenne źródło do poznania atmosfery życia wspólnoty ariańskiej w Rakowie.

Bibliografia

L. Chmaj: *Ślązacy wśród braci polskich. Kartka z dziejów stosunków kulturalnych Śląska z Polską*. Katowice 1936, s. 25—28; W. Ogrodziński: *Stan i potrzeby nauki polskiej w zakresie piśmiennictwa śląskiego*. Katowice 1936, s. 30, 31; P. Musioł: *Pisarze polscy na dawnym Górnym Śląsku na przełomie XVI/XVII w.* „Fantana” 1939, R. 2, nr 7/8, s. 9—10; W. Ogrodziński: *Dzieje piśmiennictwa śląskiego*. Katowice 1965, s. 78, 377; Z. Zielonka: *Wspomnienie brata polskiego Szymona Pistoriusa*. „Kalendarz Opolskiego Towarzystwa Rozwoju Ziem Zachodnich” 1969, s. 190; J. Zaremba: *Polska literatura na Śląsku*. Cz. 1. Katowice 1971, s. 32—33; A. Kawecka-Gryczowa: *Ariańskie oficyny Rodeckiego i Sternackiego*. Wrocław 1974, s. 127, 248—250, 254; J. Zaremba: *Piśmiennictwo ewangelickie na Śląsku. (Do roku 1800)*. W: *Udział ewangelików śląskich w polskim życiu kulturalnym*. Red. T. Wojak. Warszawa 1974, s. 29; M. Pawłowiczowa: *Szymon Pistorius w kręgu Andrzeja Kochcickiego*. W: „Prace Historycznoliterackie”. T. 12: *Studia staropolskie*. Red. J. Zaremba. Katowice 1979; *Bibliografia piśmiennictwa polskiego na Śląsku XVII i XVIII wieku*. „Śląski Korbuc”. Red. J. Zaremba. Wrocław 1980, s. 153—157; J. Tazbir: *Pistorius Szymon*. W: *Polski słownik biograficzny*. T. 26. Red. S. Kieniewicz, E. Rostworowski. Wrocław 1981, s. 569—570.

Teresa Banaś